THE TERMINOLOGY OF THE WEDDING WEAR IN SALAJ

Denisa Maria Tout

PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The thesis focuses on the explanation of the meanings present on an existential plan, in the immediate surroundings, such as the rites of passages. Therefore, the nucleus of this existential trilogy is marriage. As its semantic content shows, marriage highlights the essential factors of the changing of human nature – the man as a member of a collective. Throughout time, the romanian traditional life has built its own concepts about the universe and its components.

For example, in Salaj, marriage represents a ritual that includes a great number of persons, and has various stages: the engagement, the preparation, the wedding itself and the final part of the wedding.

In the course of the marriage there are various requisits that have different meanings depending on the participants, and these can be classified in two major ensigns: the proper ensigns (those of the groom and the bride) and the substitutive ensigns (those of other persons). These signs are basically ensigns worn on their exterior but have a powerful interior meaning.

Keywords: semantic content, various requisits, ensigns

0. În ideea de a conserva şi promova elementele semantice, etnografice şi, mai ales, lingvistice, faptele de limbă specifice graiurilor sălăjene, considerăm necesară inventarierea lexicului pentru a surprinde caracterul unitar şi divers al acestei regiuni. În acest sens, ne oprim asupra vestimentaţiei nupţialecare, deşi reprezintă o sferă destul de restrânsă, surprinde un număr mare de cuvinte moştenite din limba latină, formate pe teren românesc sau împrumutate din alte limbi. Urmărirea etimologiei termenilor, căutarea sensurilor şi a semnificaţiilor în recuzita de nuntă tradiţională sălăjeană atestă autenticitatea şi specificul ariei în discuţie.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

1. La baza realizării actului comunicării verbale, stă semnul lingvistic – „instrumentul central al actului comunicării verbale şi, deopotrivă, un fenomen de natură socială, deţinând valoarea de element al unui cod specific, structurat în cadrul unui sistem şi prezentându-se ca o unitate funcţională între o formă de natură sonoră şi un conţinut de natură conceptuală. Funcţia primară a semnului lingvistic este cea comunicativă, dar această funcţie se defineşte în mod relaţional, aşa încît orice semn este instituit ca o relaţie între cei care îl utilizează şi fragmente definibile ale realităţii extra-lingvistice şi extra-semiotice. [...] În calitatea sa de structură binară elementară (formă/conţinut, *semnificant/semnificat*), orice semn lingvistic se încadrează într-un ansamblu structurat pe care îl numim sistem lingvistic" (Munteanu, 2005: 202).

1.1. Unităţile lingvistice, de orice natură: foneme, morfeme, semanteme, lexeme, sintagme, enunţuri sunt complexe, iar înţelegerea acestora se conturează funcţional şi relaţional, prin rolurile pe care le deţin fiecare în cadrul comunicării verbale. Astfel, „o teorie semantică referenţională nu poate epuiza problema semnificaţiei, deoarece expresiile lingvistice au, în afara *designaţiei* lor, şi un *conţinut* sau un *sens*" (Oltean, 2006: 23).

1.2. Al treilea termen de factură extralingvistică – obiectul desemnat sau referinţa, deţine şi el un loc central în derularea actului comunicării verbale.

1.3. Explicarea sensurilor şi a semnificaţiilor trebuie căutată în planul existenţial, al realităţii imediate, cum ar fi cadrul riturilor de trecere. Astfel, nucleul trilogiei existenţiale îl reprezintă nunta.

Prin însuşi conţinutul său semantic, nunta evidenţiază factorii esenţiali ai schimbărilor naturii umane – omul ca membru al unei colectivităţi. De-a lungul timpului, viaţa tradiţională românească şi-a construit propriile concepţii despre univers şi elementele sale componente.

2. De pildă, în judeţul Sălaj nunta reprezintă un ritual care antrenează un număr mare de persoane, iar derularea acesteia surprinde mai multe etape: logodna, pregătirea, înfăptuirea şi încheierea căsătoriei. Cu privire la acestea, Augustin Mocanu, în articolul „Perechea folclorică a mirilor" apărut într-un supliment al revistei *Caiete Silvane*, consideră că „nunta este un spectacol public, complex: ritualic, ceremonial şi artistic deopotrivă, cu caracter solemn şi sărbătoresc, închinat căsătoriei ca eveniment unic şi de mare însemnătate în viaţa fiecărui individ [...]. Ea îndeplineşte funcţia de a marca trecerea tinerilor de la starea de viaţă separată ca fecior holtei şi fată mare, la o nouă stare, cea de

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

soţ şi soţie. Căsătoria trebuie văzută ca un proces care se dezvoltă în trei timpi: *separaţia* (cunoaşterea tinerilor între ei, apropierea lor, prietenia, dragostea, peţitul şi credinţa sau logodna), *trecerea propriu-zisă* (căsătoria civilă, cea religioasă şi nunta, care împreună duc la schimbarea statutului civil al celor doi tineri) şi *integrarea în noua stare* (stabilirea unor noi relaţii de rudenie prin încuscrirea dintre familiile celor doi tineri, prin relaţia de nănăşie, prin intrarea noii familii în cadrul colectivităţii celei mari a satului etc.)"(Mocanu, 2012: 4).

2.1. Un rol important în pregătirea şi încheierea căsătoriilor îl deţineau bătrânii familiilor şi părinţii tinerilor. În cultura populară, proverbul „Aşchia nu zboară departe de trunchi" era esenţială.

2.2. În articolul „Sensuri şi semnificaţii în recuzita tradiţională de nuntă din Transilvania", autoarele Jana Negoiţă şi Ioana Armăşescu remarcă: „momentele specifice – desprinderea tinerilor din grupul de fete şi feciori, pregătirea pentru noua stare, integrarea în rîndul oamenilor căsătoriţi – sunt subliniate în desfăşurarea lor de prezenţa unor elemente de recuzită cu valoare de marcă" (Negoiţă şi Armăşescu, 1978: 419).

2.3. Înainte ca tinerii să oficieze logodna, ulterior căsătoria, părinţii viitorului mire însoţiţi de o rudă mai apropiată, de un fecior prieten – consideraţi martori, se prezintă la părinţii fetei să o ceară, să se târguiască, să se înţeleagă, să decidă, să-i sfătuiască pe tineri şi să discute cum vor încheia căsătoria. Odată ajunşi la o înţelegere, înseamnă că au făcut târgul. Dacă în concepţia tradiţională fata trebuia târguită, negociată – cu sensul de a fi încredinţată de părinţi şi acceptată de familia mirelui, în prezent, referinţa se schimbă, ea suferă o transpunere. În acest sens, verbele a târgui şi a negocia fac trimitere la mărfuri şi animale asupra cărora se stabileşte un preţ.

2.4. Nunta propriu-zisă se făcea joia şi vinerea. Se obişnuia să se realizeze lunea şi marţea sau miercurea şi joia – în niciun caz sâmbăta şi duminica. Ultimele două zile ale săptămânii şi-au schimbat cu timpul, atât sensul, cât şi referinţa. Contrar gândirii străvechi, actualmente nunţile de bun augur se realizează sâmbăta şi duminica.

3. În derularea căsătoriei, există elemente de recuzită care au valenţe diferite în funcţie de participanţii la ceremonial şi care se pot clasifica în două categorii de însemne: „însemne proprii" (atribuite mirelui şi mireasei) şi „însemne substitutive" (desemnate altor persoane). Aceste semne sunt de fapt „însemne" purtate în exterior, dar cu puternică semnificaţie interioară. „Există aşadar două aspecte ale semnificaţiei: *aspectul interior*,

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

constînd în ceea ce există în mintea noastră, şi *aspectul exterior*, determinat de ceea ce există în lumea reală" (Oltean, 2006: 24).

3.1. „Însemnele proprii", definitorii pentru miri, se regăsesc în cadrul ceremoniei nupţiale prin veşminte, fiindcă acestea stabilesc ierarhia actanţilor unei căsătorii. Astfel, în urma cercetării terminologice, „cel mai vechi strat terminologic îl constituie termenul *veşmînt* (lat. *vestimentum*), care face parte dintre elementele latine moştenite în toate limbile romanice cu sensul «haină de deasupra»" (Mihail, 1978: 39).

3.1.1.*Veşmântul* miresei din Transilvania este recunoscut prin „costumul local tradiţional, cu atributul specific al cununii. Piesa cunoaşte diferite variante ca aspect şi material, de la formele cele mai simple (coroniţă împletită din flori de grădină) până la cele mai complicate (structuri în alcătuirea cărora intră metal, oglinzi, mărgele, pene, flori etc.)" (Negoiţă şi Armăşescu, 1978: 419).

3.1.1.1. Dacă în unele localităţi sălăjene, „mireasa era îmbrăcată în spăcel cu clinţi şi zadie albă cu dantelă, poale cu clinţ, mărgele la gât, ciucuri din mătasă colorată roşu, alb, albastru, verde trecuţi prin faţa murunii peste părul miresei, iar joljul, încrucişat după cap, trecut pe subsiori şi legat la brâu în faţă. «Pânzătura» era formată din mărgele multe, ciucuri" (Borca, 2010: 56); în alte zone ale judeţului, costumul miresei era alcătuit din două zadii– semnul cuplului şi, peste bărbie, o năframă neagră cu ciucuri, simbolistica acesteia ar fi semn al tăcerii în faţa bărbatului. Sensul termenului *năframă* / *batic* a trecut de la simbolul tăcerii la semnul femeii măritate. De pildă, în satul Cheud, mireasa „era îmbrăcată în rochie albă şi purta şi zadie de mătase albă, lungă. Pe cap avea struţul de flori. După cununie nu mai avea voie să poarte flori în păr ci numai năframă" (Timoc, 2010: 45).

3.1.1.2. Lexicul vestimentaţiei nupţiale, care rezultă din portretul miresei, e reprezentat aici de termenii *spăcel*, *poale*, *ciucuri*, *năframă* / *batic* şi *zadie* pe care Zamfira Mihail îi explică în lucrarea *Terminologia portului popular românesc în perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană*.

3.1.1.3. Astfel, etimologia termenului *spăcel* derivă din „*spate* + *suf. -ic-el.* Considerăm că *spate*, în cazul de faţă, înseamnă «partea (împodobită) din spate a cămăşii, platca», deci numele piesei ar proveni de la numele unui detaliu al ei" (Mihail, 1978: 56).

3.1.1.4. Cuvântul *poale* reprezintă forma de plural a substantivului *poală* care provine din slavul *pola* şi denumeşte „partea de jos a unui veşmânt la femei, a unei cămăşi

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

ţărăneşti sau a unor obiecte de îmbrăcăminte, încheiate în faţă, respectiv „partea de la talie în jos, de obicei mai largă".

3.1.1.5. În privinţa etimologiei termenului *ciucuri*, acesta„este scr. *ùčkur*, (cu metateză) *čùkur*, «brîul pantalonilor», la rîndul său de origine tc., care se regăseşte şi în bg. *učkur*, «brîu», alb. *ushkur* «brîu» [...] La nivelul limbii *ciucuri* este sinonim cu *ciucure*, - i «fire care atîrnă», dar în vorbire cei doi termeni nu intră în concurenţă pentru că sunt folosiţi în zone diferite" (Mihail, 1978: 78).

3.1.1.6.*Năframa* „e atestată din a doua jumătate a sec. al XVII-lea şi a însemnat dintotdeauna şi «învelitoare pentru cap» [...] Din lb. literară *năframă* a pătruns în Trans. De altfel şi sensul termenului indică o arie laterală, secundară, în Trans., deoarece obiectul denumit astfel este procurat mai ales din comerţ" (Mihail, 1978: 143). Forma termenului *năframă* derivă din *maramă* prin disimilare *m – m* > *n – m*,denumind „o bucată pătrată de ţesătură, îndoită pe diagonală. În cazul lui *batic*, acesta „tinde să înlocuiască pe *bariz*, care are acelaşi sens şi aceeaşi evoluţie semantică. Fr. *batik* «pînză sau mătase colorată printr-un procedeu special», intrat în lb. rom. în ultimii 50 ani [...] indică numai sensul de «ţesătură»" (Mihail, 1978: 149).

3.1.1.7. „În cazul termenului *zadie*, folosit în Bucov. şi nordul Trans. este posibil să avem de-a face cu o evoluţie semantică de la denumirea ţesăturii, din care se confecţionau atît piesa de îmbrăcăminte de la brîu în jos, cît şi învelitoarea pentru cap" (Mihail, 1978: 145). Interesantă de urmărit e etimologia cuvântului *zadie* care, de-a lungul timpului, a fost discutată şi combătută de specialişti. În acest sens, N. Drăganu consideră că *zadie* provine din elementul slav *zaděti* cu sensul de „bucată de ţesătură care se poartă dinapoi", iar termenul românesc derivă din ucr. *zadi* şi înseamnă „dindărăt, la spate". „Această etimologie este indicată de CADE, DM. E. Petrovici, într-un studiu care se ocupă de termeni v. sl. perpetuaţi în vorbire, consideră pe *zadie* continuator al unui «daco-slav **zadńa*;grupul *d* + *ń* fiind inuzitat în rom. a fost redus la *d* + *i*» (Petrovici, Vestiges 480). Argumentul cu care a fost combătută etimologia ucr. a termenului dr. a fost aria de răspândire a cuvântului *zadie*. [...] Dezvoltările semantice în aria românească în care s-ar fi putut presupune influenţa ucr. directă arată că vorbitorii români nu au făcut nici o legătură cu sensul etimologic. Sensul cel mai răspândit astăzi este «şorţ», «tablier de devant»" (Mihail, 1978: 88).

3.1.1.8. Piesa indispensabilă vestimentaţiei rămâne cununa de *sasău* (termen de origine maghiară, derivat din *szászorszép* şi înseamnă „papură", „nufăr") care era

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

confecţionată de mai multe fete îndrumate de sora de mireasă care nu e sora miresei, ci referentul e, de fapt, o prietenă sau rudă apropiată şi era împodobită cu mărgele de stol, de obicei oferite de mireasă. În câteva zone, inclusiv în judeţul Sălaj, cununei îi era alăturată o ţesătură numită şovon cu denotaţiile: pânză, cârpă, jolj, bogasiu, pânzătură care învăluie mireasa în totalitate. De pildă, în localităţile Marin şi Peceiu, „în trecut, mireasa avea pe cap o «pânzătură» - jolj alb cu dungă neagră, care se punea pe cap, se încrucişa la ceafă apoi şi se aduce, pe subsiori şi se lega la brâu, în faţă. În faţă, mireasa era legată cu un batic negru peste bărbie care îi acoperea tot pieptul. Acest batic se lega în spate la ceafă. Cununa de sasău, înaltă de 3 degete, se punea peste joljul alb" (Borca, 2010: 55).

3.1.1.9. Din seria elementelor ce sugerează ţesătura, selectăm termenii *cârpă* şi *pânzătură*. Primul cuvânt, *cîrpă* (<v. sl. *karpa*, răspîndit în toate limbile slave şi în cele sud-est europene, BEW) a dezvoltat în lb. rom., de la sensul «bucată de pînză», un sens secundar «învelitoare de cap mare de iarnă» sau «învelitoare de vară» atestat în Ban. [...] Denumirea generică *pînzătură* (<*pînzet* cu schimbarea accentului) este folosită în estul şi nordul ţării [...]. Caracteristicile specifice nu sînt precizate prin acest termen, care denumeşte o bucată de ţesătură din orice material, folosită pentru acoperit capul" (Mihail, 1978: 144).

3.1.2. Mirelepurta un costum, o cămaşă de mire (cusută de mireasă) şi care era însoţită de un alt însemn caracteristic, floarea, cunoscută prin denumirile: pana, struţul, vîstra, prinsă la clop.

„Găteala mirelui, ca a oricărui fecior din sat, era următoarea: în cap avea un clop de păr, de jur-împrejurul primei din clop avea bumbuşte şi o pană de vidră în partea din faţă a clopului, care era îndoită până la prima dinapoi. Mai avea şi o pană de păun în clop" (Borca, 2010: 56). Costumul mirelui era completat de o panglică tricoloră purtată peste umărul drept în timpul derulării ceremonialului.

3.1.2.1. Vestimentaţia nupţială a mirelui cuprinde termenii *costum, cămaşă, clop.*

Astfel, „termenul folosit în mod obişnuit de specialişti pentru a denumi «ansamblul de piese pe care le poartă un om pentru a-şi acoperi trupul» este cel de costum" (Mihail, 1978: 39). Cuvântul este un neologism care desemnează totalitatea pieselor pe care individul le poartă la diverse evenimente sociale.

3.1.2.1.1. „Impunerea termenului *costum* în grai face parte din procesul general de pătrundere a neologismelor. [...] Cămaşa este continuatoarea celor mai vechi forme de costum pentru protejarea corpului. Cămaşa românească este o piesă de port confecţionată

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

din pînză (de cînepă, in, bumbac sau borangic), purtată direct pe piele, a cărei lungime şi ornamentaţie au fost variabile în timp şi în spaţiu. Cămaşa a fost socotită totdeauna ca cea mai importantă piesă a costumului" (Mihail, 1978: 45).

Prin însăşi originea latină (< lat. *camisia*), termenul îşi conservă autenticitatea. Astfel, în grai, sensul propriu al termenului *cămaşă* va rămâne acela de piesă vestimentară confecţionată din pânză fie aceasta lungă sau scurtă.

3.1.2.2. „Cămaşa ornamentată a început să fie denumită, mai ales de către orăşeni, din nevoia de specializare, dar şi pentru a indica funcţia sa simbolică, *cămaşă naţională*" (Mihail, 1978: 50).

3.1.2.3. „În Trans., se foloseşte termenul *clop, colop* pentru denumirea modelului cu borul îngust, care a fost introdus pe la sfîrşitul sec. al XVIII-lea. [...] Este cea mai apropiată formă de etimonul magh. *kalap* (probabil, la rîndul său, împrumutat din tc. *qalpag* sau germ. *klapphut*)" (Mihail, 1978: 139).

3.2. A doua categorie, a „însemnelor substitutive", se centrează în jurul recuzitei celorlalţi participanţi la desfăşurarea căsătoriei. Astfel, în ajunul nunţii, la casa mirelui avea loc *şiratăul* (termen provenit din magh. *siratō*, însemnând„petrecerea din ajunul cununiei"), iar tinerii necăsătoriţi care vor participa la nuntă a doua zi se strâng la danţ (cu sensul „dans"). În acelaşi timp, la casa naşilor, se coase şi laslăul sau zaslăul cum era numit în localităţile Marin şi Peceiu, adică steagul nunţii.

3.2.1. În general, acesta era compus dintr-o zadie de fecior, o năframă de fată, cu două batiste cusute de mireasă, la care se alătură frunze de sasău şi flori din hârtie creponată şi care se fixează pe furca fetei ce serveşte coadă de steag. „Alcătuirea şi înfăţişarea sa se schimbă de la zonă la zonă, în funcţie de tradiţiile locale şi de gradul menţinerii acestora, dar componentele şi semnificaţiile implicite se regăsesc peste tot. Din punct de vedere morfologic, steagul de nuntă din Transilvania se compune dintr-un suport pe care sînt fixate diferite piese textile (năfrămi, batiste, panglici, bete, voal de mireasă), ramuri verzi, flori, clopoţei. Suportul material propriu-zis poate fi: o furcă de tors (Tîrnave, Mureş), o bîtă ciobănească (Alba) sau «botă de fecior» (Cluj, Mureş), ca şi orice altfel de tijă de lemn (Bistriţa-Năsăud, Oaş, Bihor, Făgăraş, Sălaj etc.). Elementele textile adiacente se înscriu cu precădere în sfera portului femeiesc" (Negoiţă şi Armăşescu, 1978: 421).

3.2.1.1. Dacă în Meseşenii de Sus şi Şeredei, judeţul Sălaj, „laslăul se confecţiona din chescheneauă (baticuri) mari de păr, având pe margine chescheneauă (baticuri) mici cu

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

flori, prinzându-se de acestea o cunună de sasău" (Borca, 2010: 55), în localităţile din judeţul Maramureş, pe o botă de lemn sunt cusute pânzături de păr, batiste, cipce desemnând panglici, clopoţei, spice de grâu, tidru etc.

3.2.1.2. Pentru a anticipa atmosfera de sărbătoare, în vârful furcii se ataşa un zurgalău şi se urmau jocurile steagului. În ziua nunţii, laslăul era purtat de fratele de mire / de stegar, călare în fruntea alaiului. Rolul acestuia era de a anunţa apropierea cetei de nuntă la casa miresei, biserică şi la locul petrecerii. În esenţă, steagul rămâne elementul de recuzită cu cele mai vaste valenţe semantice.

3.2.1.3. La o privire de ansamblu, steagul cetei de feciori cu steagul de nuntă permite stabilirea semnificaţiei acestuia. Atât steagul nunţii, cât şi cel al cetei se poate sustrage şi răscumpăra. Steagul de nuntă îi este încredinţat de naşi stegarului, la fel cum steagul cetei este înmânat de gazdă. „Steagul cetei – simbol al voiniciei – îşi transferă atributele în cadrul nunţii, devenind prin aceasta un suprasemn, substituit al mirelui" (Negoiţă şi Armăşescu, 1978: 422).

3.2.1.4. În unele zone steagul, printr-un transfer de sens, e înlocuit de furca de tors care face trimitere la funcţia sa intrinsecă, simbolizând una din obligaţiile esenţiale ale femeii – torsul.

Astfel, acelaşi fenomen apare printr-un transfer invers de relaţii: suportul material de lemn al steagului devine furca de tors a femeii. Din categoria elementelor de recuzită, steagul indică o chintesenţă de sensuri şi simboluri, regăsit în Transilvania.

3.2.2. Termenul *chescheneauă*, element prezent în confecţionarea steagului la nunţile sălăjene, cu varianta *chişchineu* îşi are originea în magh. *keszkenö* şi este folosit cu sensul de „acoperământ pentru cap". „*Chişchineu* denumeşte astăzi un ştergar mare de pînză, cu alesături, folosit pentru învelitul capului" (Mihail, 1978: 143).

3.2.3. În Sălaj apare o piesă de excepţie reprezentată de zadia de bărbat, având semnificaţie primară, preluată din portul femeiesc. În aceeaşi categorie a însemnelor substitutive sunt incluse şi botele cu petale, respectiv botele de chemători.

3.2.4. Un alt element de recuzită din sfera nunţii tradiţionale este zestea. Carul miresei este alcătuit din: lipideauă, adică „cearşafuri cusute", ţoale cu sensul „haine", perne legate cu funie.

Zestrea cuprinde şi două, trei perechi de boi împodobiţi cu şterguri cu referire la „prosoape" în coarne, cu verdeaţă de brad sau potoraş şi hârtie colorată. Sensul zestrei

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

trece din cadrul exterior în planul interior, făcând aluzie la starea materială a miresei, respectiv la hărnicia acesteia.

3.2.4.1. După cum remarcă autoarele articolului „Sensuri şi semnificaţii în recuzita tradiţională de nuntă din Transilvania", analiza contextuală a fenomenului permite încadrarea acestei categorii funcţionale în sfera supersemnelor, cu semnificaţii practice, economice şi simbolice.

Totodată considerăm întemeiată includerea sa în grupa semnelor substitutive, comune pentru mire şi mireasă, ca simbol al întemeierii noii familii" (Negoiţă şi Armăşescu, 1978: 423).

3.2.5. Însemnul trecerii de la fecioară la nevastă se conturează după săvârşirea ceremonialului, când miresei i se ia de pe cap cununa însoţită de accesorii, respectiv se iau coardele spre a le despleti.

Pentru realizarea acestui ritual este aleasă o fetiţă care-i va desface prima din împletitură, urmată de naşa care o despleteşte în totalitate şi o va împleti ca mireasă. Coardele vor fi aranjate în jurul unui băţ numit haitău şi fixat în vârful capului. În acest mod i se va face pupul sau conciul, iar capul i se va acoperi cu o năframă pregătită de naşe. Acest moment al învelirii tinerei semnifică trecerea la un alt statut social. În acelaşi timp, este desfăcut şi steagul de nuntă, a cărui tijă de lemn primeşte atribute noi.

3.2.5.1. De altfel, în satul Cheud din judeţul Sălaj, „mireasa nu-şi lua singură balţul de pe cap. Se credea că dacă balţul era luat de un băiat şi gândul miresei era la prima naştere, primul născut era băiat.

3.2.5.2. Etimologic, termenii *pupul* şi *conciul* provin din limba maghiară. Primul cuvânt îl are la bază pe *pūp*, iar ultimul pe *konty*, pentru a indica modul de aranjare a părului.

3.2.5.2.1. Când mireasa îşi schimba îmbrăcămintea, avea loc «conciolitul».

«Conciolitul» constă din împletirea părului în două cozi de către nănaşă, pe care le învârtea pe lângă o bucată de lemn, anume cioplită şi vârâtă în părul din creştetul capului. Îi dădea forma unui colăcel. Acest moment însemna trecerea în rândul nevestelor. Simbolul fetei era coada lăsată pe spate, şi al nevestei, conciul şi năframa" (Timoc, 2010: 68).

4. Analiza comparativ-semantică a recuzitei specifice nunţii orientează privirea asupra orizontului larg pe care le străbat faptele de cultură populară, care conturează polivalenţa şi polisemantismul acestora. „Descifrarea semnificaţiilor ascunse ale

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

manifestărilor exterioare conduce la concluzia persistenţei în conştiinţa oamenilor a sensurilor simbolice străvechi, conservate la nivelul contemporan în latura lor spectaculară" (Negoiţă şi Armăşescu, 1978: 424).

5. De altfel, din punct de vedere lexical, putem observa că în graiurile vorbite în judeţul Sălaj predomină cuvintele de origine latină, urmate de cele împrumutate din limba maghiară şi slavă, fapt ce dezvăluie prezenţa acestor popoare pe teritoriul sălăjean.

6. În concluzie, considerăm că faptele de limbă surprinse, prezentarea etimologiei termenilor vestimentari nupţiali şi explicarea sensurilor, respectiv a semnificaţiilor acestora au contribuit la conturarea caracterului unitar şi, în acelaşi timp divers, al graiurilor sălăjene.

Bibliografie

Volume

1. Borca, Irimia şi Mărioara Borca (2010). *Nunta tradiţională românească din Ţara Silvaniei şi Ţara Codrului,* Zalău, Editura Caiete Silvane, 230 p.

2. Mihail, Zamfira (1978). *Terminologia portului popular românesc în perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 253 p.

3. Munteanu, Eugen (2005). *Introducere în lingvistică*, Iaşi, Editura Polirom, 340 p.

4. Oltean, Ştefan (2006). *Introducere în semantica referenţială*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 222 p.

5. Timoc, Crenguţa (2010). *Obiceiuri de nuntă de pe Valea Someşului*, Zalău, Editura Caiete Silvane, 102 p.

Articole

6. Mocanu, Augustin (2012). „Perechea folclorică a mirilor" în *Satul sălăjean*. Supliment al revistei *Caiete Silvane*, Zalău, pp. 4–10

7. Negoiţă, Jana şi Ioana Armăşescu (1978). „Sensuri şi semnificaţii în recuzita tradiţională de nuntă din Transilvania" în revista *Acta mvsei Porolissensis* (II), Zalău, pp. 419-424

Surse lexicografice

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)

Ciorănescu, Alexandru (2002). *Dicţionarul etimologic al limbii române*, Ediţie îngrijită şi traducere din limba spaniolă, de Tudora Şandru Mehedinţi şi Magdalena Popescu Marin, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 1055 p.

Surse electronice

http://ro.wikipedia.org/wiki/Semantic%C4%83 (consultat în 3 mai 2015)

http://dexonline.ro/lexem/semantic%C4%83/118546 (consultat în 3 mai 2015)

http://maramuresland.weebly.com/cusutul-steagului.html (consultat în 8 mai 2016)

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4040 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 20:01:26 UTC)